

Job Security Provisions, Wage Setting and Unemployment Persistence

KTL Merja Kauhasen kansantaloustieteen väitöskirja "Job Security Provisions, Wage Setting and Unemployment Persistence" tarkastettiin 13.6.1998 Jyväskylän yliopiston taloustieteellisellä osastolla. Vastaväittäjänä toimi dosentti, johtava ekonomisti Jaakko Kiander (Valtion taloudellinen tutkimuskeskus) ja kustoksena oli professori Jaakko Pehkonen.

Työttömyys nousee nopeasti mutta laskee hitaasti

Korkea työttömyys on yksi vaikeimpia taloudellisia, poliittisia ja sosiaalisia ongelmia useimmissa OECD-maissa. Tyypillistä työttömyyskehitykselle on, että työttömyys kasvaa nopeasti, mutta laskee hitaasti. Ääriesimerkki tästä on Suomi, jossa työttömyys moninkertaistui kolmessa vuodessa: vuonna 1990 työttömyysaste oli 3 % ja vuonna 1993 se oli jo liki 20 %. Tämän jälkeen työttömyyden lasku on ollut suhteellisen hidasta.

Työsuhteturva ja järjestäytyminen lisäävät työllisten työntekijöiden neuvotteluvoimaa

Tutkimuksessa käsitellään kahta työttömyyden pysyvyydelle tarjottua selitystä kirjallisuuden perusteella sekä tutkitaan niiden merkitystä suomalaisten työmarkkinoiden toimintaan empiirisesti. Sisäpiiriteoria korostaa työllisten työntekijöiden käyttäytymistä työttömyyden pysyvyyden aiheuttajana. Työsuhteturva puolestaan lisää yritysten työvoiman sopeuttamiskustannuksia, millä voi olla negatiivinen vaikutus työvoiman kysyntään ja sitä kautta työttömyyteen. Pysyvyysteorioissa ideana on, että työttömyys on poikennut tasapainotasoltaan ja on olemassa mekanismeja, jotka aiheuttavat sen, että työttömyyden palautuminen aiemmalle tasolle on hidasta. Nämä voivat myös aiheuttaa sen, että työttömyydellä on itseään vahvistava vaikutus ja hetkellinen työttömyyden tason nousu (lasku) johtaa nousuun (laskuun) työmarkkinoiden tasapainotasossa.

Keskeinen ajatus sisäpiiriteorioissa on, että työllisillä työntekijöillä on markkinavoimaa nostaa palkkatasoa työvoiman vaihtuvuuskustannusten (kuten palkkaus-, koulutus- ja irtisanomiskustannukset) vuoksi, mikä estää työttömien työllistymistä. Vaihtuvuuskustannusten lisäksi myös ammatillinen järjestäytyminen vahvistaa sisäpiiriläisten markkinavoimaa. Toinen keskeinen ajatus on sisäpiirijäsenyyden dynamiikka. Mitä läheisemmin sisäpiiriä (kenen etuja palkkaneuvotteluissa ajetaan) on kytköksissä työllisyysasemaan, sitä suuremmat ovat pysyvyyden vaikutukset.

Empiirinen näyttö työttömyyden puhtaan tilariippuvuuden (hystereesin) puolesta on vähäistä. Pysyvyyden vaikutuksia tutkittaessa on saatu paljon näyttöä sen puolesta, että pitkäaikaistyöttömien tehottomuus työhaussa tai heidän vähäinen vaikutuksensa palkkoja alentavasti voi aiheuttaa työttömyyden pysyvyyttä (ns. outsider hystereesi).

Toimialan ulkoiset tekijät vaikuttavat palkkoihin enemmän kuin sisäiset

Tutkimuksessa testataan suomalaisella aineistolla sisäpiiriteorian kolmea keskeistä väitettä: toimialan sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vaikutusta toimialatason palkanmuodostukseen, palkkojen ja työllisyyden sopeutumisen epäsymmetristä luonnetta positiivisiin ja negatiivisiin talouden häiriöihin sekä ns. sisäpiirihystereesihypoteesia.

Teollisuudesta saatujen tulosten mukaan sekä toimialan sisäisillä (tuottavuus, työllisten lukumäärä) että ulkoisilla tekijöillä (muualla vallitseva palkkataso, työttömyyskorvausten osuus palkoista, työttömyysaste) on vaikutusta toimialan palkkoihin. Suurin yksittäinen vaikutus tulosten mukaan on ulkopuolisella palkkatasolla. Suomalaisessa teollisuudessa palkat matala- ja korkeapalkka-aloilla pyrkivät seuraamaan toisiaan. Sisäisillä tekijöillä on pieni positiivinen vaikutus palkkatasoon. Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös muista keskitetyn sopimusjärjestelmän maista.

Yksinkertainen palkkasumma-analyysi tukee sisäpiiriteorian mukaista palkkojen käyttäytymistä, jonka mukaan palkat reagoivat herkemmin ylöspäin kuin alaspäin. Palkkasumma-analyysin perusteella työllisten lukumäärä reagoisi herkemmin alaspäin kuin ylöspäin, mutta varsinaista näyttöä tällaisesta sopeutumisesta ei saatu.

Työsuhdeturva vähentää työllisyyden vaihteluita mutta lisää pitkäaikaistyöttömyyttä

Sekä teorian että empiiristen tulosten mukaan työsuhdeturva vähentää työllisyyden vaihteluita. Työsuhdeturva laskee työvoiman kysyntää nousukausina ja vähentää irtisanomisia laman aikana. Työsuhdeturvan vaikutus keskimääräiseen työllisyyteen tai työttömyyteen jää epäselväksi. Vähentämällä tulovirtoja työttömyyteen ja sieltä pois työsuhdeturva näyttäisi lisäävän pitkäaikaistyöttömyyttä. Palkkoihin työsuhdeturva vaikuttaa suoraan lisäämällä työllisten neuvotteluvoimaa ja epäsuorasti pitkäaikaistyöttömyyden kautta vähentämällä ulkoista painetta alentaa palkkoja.

Tutkimuksessa selvitettiin työsuhdeturvan vaikutuksia työpanoksen, työllisten lukumäärän ja työntekijää kohti tehtyjen työtuntien määrän sopeuttamiseen, erityisesti sopeutumisnopeuksiin. Tulosten mukaan työtuntien sopeuttaminen on nopeampaa kuin työllisten lukumäärän sopeuttaminen. Sopeutumisnopeudet eivät ole poikkeuksellisen hitaita muihin maihin verrattuna. Tutkimuksessa ei saatu näyttöä siitä, että työsuhdeturvan parannukset olisivat hidastaneet sopeutumista.